

Ku dhaqan Xafiis D.

FAAFINTA

الرسمية

OFFICIAL

RASMIGA AH

الجريدة

BULLETIN

EE JAMHUURIYADDA SOOMAALIYA

Sanadka 12aad

Muqdisho, 21 DECEMBER 2025

Lr.3

Waaxda Maamulka Faafinta Rasmiga ah
Ee Xafiiska Garyaqaanka Guud ee Dawladda

FAAFIN BIL SOO BAXA

Qiimaha waa \$XXX Dollar, lambar waliba – **RUKUNKA:** Sanaddii waa \$XXX Dollar, Soomaaliya gudaheeda – Dibaddeedana waa \$XXX Dollar.

Rukunka la weydiisto waqtiga loo gooyay wuxuu ka bilaabmaa 1 Janaayo. Qiimaha Qoritaanku F.R halkii sadar iyo wixii ka yar waa \$XXX Dollar – Rukunka iyo Qoritaanku waxaa la weydiistaa Laanta Maamulka Faafinta Rasmiga ah – Lacagta waxaa lagu bixiniyaa Xafiiska Canshuuraha ee Wasaaradda Maaliyadda.

KOBNIIN

BOGGA KOOWAAD

SHARCI

W.M

BOGGA LABAAD

XEER

BOGGA SEDDEXAAD

TALOOYIN, ISGAARSIIN, OGAYSIIIS, IWM

BILAHA

JULY-DECEMBER

2025

FEDERAL REPUBLIC OF SOMALIA
OFFICE OF THE PRESIDENT

SHARCI LR.41

TAARIIKH: 22-DA OKTOOBAR 2025

SHARCIGA AXDIGA AFRIKA EE XUQUUQDA IYO BARAARAHA CARUURTA

MADAXWEYNAHA J.F.S,

MARKUU ARKAY: Qodobka 87^{aad}, Faqradda 1^{aad} iyo Faqradda 2^{aad} ee Dastuurka KMG.
MARKUU ARKAY: Qodobka 82^{aad}, Faqradda 3^{aad} ee Dastuurka KMG.
MARKUU ARKAY: Qodobka 90^{aad}, Xarafka "F" ee Dastuurka KMG.
MARKUU ARKAY: Warqadda Guddoomiyaha Golaha Shacabka ee summaddeedu tahay XGGS/778/B11/25, ku taariikheysan 21/10/2025, ujeeddaduna tahay Soo Gudbin Axdiga Afrika ee Xuquuuqda iyo Baraaraha Caruurta.
MARKUU TIXGELIYAY: Baahida loo qabo in la meel mariyo sharcigan.

Waxa uu Madaxweynuhu soo saaray sharcigan:

Qodobka 1^{aad}

Laga billaabo marka uu Madaxweynuhu saxiixo Sharcigan, waxaa si rasmi ah loo oggolaaday Sharciga Axdiga Afrika Ee Xuquuuqda Iyo Baraaraha Caruurta.

Qodobka 2^{aad}

Waxa uu sharcigan dhaqan gelayaa isla marka uu Madaxweynuhu saxiixo waxaana lagu soo daabici doonaa Faafinta Rasmiga ee J.F.S.

Mudane Dr. Xasan Sheekh Maxamuud
Madaxweynaha J. F.S.

Jamhuuriyadda Federaalka Soomaaliya

Wasaaradda Haweenka iyo Horumarinta Xuquuqda Aadanaha

Axdiga Afrika ee Xuquuqda iyo Baraaraha Carruurta

Muqdisho - Soomaaliya
August 2023

ARAR

Dawladaha Xubnaha ka ah Ururka Midnimada Afrika, ee Qeybta ka ah Axdigan hadda jira ee lagu magacaabo "Axdiga Afrika ee Xuquuqda iyo Baraaraha Carruurta," ayaa iyagoo:

TIXGALINAYA in Axdiga Ururka Midnimada Afrika uu aqoonsado ahamiyadda sarreynta xuquuqda aadanaha iyo in Axdiga Afrika ee Xuquuqda Aadanaha iyo dadka lagu baaqay la iskuna raacay in ruux kasta uu leeyahay dhammaan xuquuqda iyo xorriyadaha lagu aqoonsaday laguna damaanad qaaday Axdigan iyadoo aan sina loo kala soocin, ha ahaato isir, qolo, midab, jinsi, luqad, diin, ama fikrad siyaasadeed, ama aragti kasta oo kale, qaran ama asal bulsho, hanti, dhalasho, ama xaalad kale,

XUSUUSANAYA Baaqa Xuquuqda iyo Baraaraha Carruurta Afrika (AHG / ST.4 REV.1) ee ay ku ansixiyeen Madaxweyneyaasha Dawladaha iyo Madaxda Xukuumadaha Ururka Midnimada Afrika kalfadhigoodii Caadiga ahaa ee lix iyo tobnaad ee Monrovia - Liberia laga soo bilaabo 17^{kii} illaa 20^{kii} Luulyo 1979^{kii}, inuu aqoonsaday baahida loo qabo in la qaado tallaabooyin habboon, si kor loogu qaado loona ilaaliyo Xuquuqda iyo Baraaraha Carruurta Afrika.

KA WALWALSAN in xaaladda inta badan carruurta Afrika ay tahay mid halis ah iyadoo ay ugu wacan yihiin xaaladaha gaarka ah ee dhaqaale-bulsho, dhaqan, caado iyo duruufaha horumar, musiibooyinka dabiiciga ah, colaadaha hubaysan, kaga-faa'iidayso duruuf (explotation) iyo baahi, iyadoo la tixgalinayo bisayl la'aanta maskaxeed iyo midda jireed ee carruurta waxay u baahan yihiin dhowris iyo daryeel gaar ah.

GAROWSADAY in Ilmuhu bulshada Afrika kaga jiraan kaalin sharfan iyo in carruurta ugu barbaaraan qaab dhammaystiran kuna koraan bay'ad qoys oo ay ku dheehan tahay jawi farxadeed, jacayl iyo isfaham,

GAROWSADAY in ilmuhu sababo la xiriira baahida koritaanka jirkiisa iyo maskaxdiisa dartood uu u baahan yahay daryeel gaar ah oo ku aaddan horumarkiisa caafimaad, jireed, maskaxeed, akhlaaqeed iyo kan bulsho una baahan yahay ilaalin sharciyeed oo ku dhacda jawi xornimo, sharaf iyo amni,

TIXGALINAYA wanaagga hiddahooda dhaqan, sooyaalkooda taariikheed iyo qiyamka ilbaxnimada Afrika kaasoo boggaadiya islamarkaasna tilmaama sida ay u arkaan fikradda xuquuqda iyo baraaraha ilmaha,

TIXGALINAYA in kor u qaadista iyo dhowrista xuquuqaha iyo baraaraha ilmaha ay maldahayso waajibaad saaran ruux kasta,

ADKAYNAYANA KU DHAGANAANTA mabaadii'da xuquuqda iyo daryeelka Carruurta ee ku xusan baaqa, heshiisyada iyo axdiyada kale ee Ururka Midnimada Afrika iyo Qaramada Midoobay, gaar ahaan Heshiiska Qaramada Midoobay ee Xuquuqda Carruurta, iyo baaqa Madaxweyneyaasha Dawladaha iyo Madaxda Xukuumadaha Ururka Midnimada Afrika ee ku saabsan Xuquuqda iyo Bareeraha Carruurta Afrika .

WAXAY ISKU RAACEEN SIDA SOO SOCOTA:

QEYBTA 1 XUQUUQ IYO WAAJIBAAD

CUTUBKA KOWAAD XUQUUQDA IYO BARAARAH A CARRUURTA

Qodobka 1aad

Waajibaadka Saaran Dawladaha Xubnaha Ka Ah

1. Dawladaha xubnaha ka ah Ururka Midnimada Afrika ee qeybta ka ah Axdiga hadda jira waxay aqoonsan doonaan xuquuqaha, xorriyadaha iyo waajibaadka ku xusan Axdigan, waxayna qaadayaan talaabooyinka lagama-maarmaanka ah, iyadoo la raacayo habraaca dastuuriga ah iyo qodobada ku xusan Axdiga hadda jira, si ay u meelmariyaan shuruuc ama tallaabooyinka kale ee lama-huraanka u ah hirgelinta qodobada axdigan
2. Ma jiro Qodob ku xusan Axdigan oo saamaynaya qodobbada sida ugu wanaagsan u xaqiijinaya xuquuqda iyo baraaraha caruurta ee ku jira xeerka Dawladda Xubinta ka ah ama heshiis kasta oo kale ee Caalami ah ama axdi dhaqangal ka ah dalkaas.
3. Caado kasta, dhaqan iyo hidde kasta, ama dhaqan-diimeed kasta oo aan waafaqsanayn xuquuqda, mas'uuliyadaha iyo waajibaadka ku xusan Axdigan lama dhiirigalinayo, iyadoo la tixgalinayo hadba inta ay la'eg tahay iswaafaqsanaanta.

Qodobka 2^{aad}

Qeexid Caruur

Marka la eego Ujeeddooyinka Axdigan erayga “caruur” micnihiisu waa qof kasta oo ay da'diisu ka yartahay 18 sano.

Qodobka 3aad

Takoor La'aan

Ilmo kasta wuxuu xaq u leeyahay inuu helo xuquuqda iyo xorriyadaha lagu aqoonsaday laguna damaanad qaaday Axdigan, iyadoo aan loo eegeyn isir, qolo, midab, jinsi, luqad, diin, fikrad siyaasadeed ama mid kale, asalka qaran ama kan bulsho, hanti, dhalasho ama xaalad kale ee ilmaha waalidkiisa ama mas'uulkiisa sharci.

Qodobka 4aad

Danta Ugu Wanaagsan ee Carruurta

1. Waa in la tixgeliyaa danta ugu wanagsan ee carruurta marka uu qof ama maamul qaadayo tallaabo kasta oo khuseysa carruurta.
2. Dhammaan dacwadaha garsoor ama kuwa maamul ee saamaynaya ilmo awood u leh inuu muujiyo aragtidiisa, waxaa la siinayaa ilmaha fursad lagu dhageysto si toos ah ama iyadoo la sii marayo wakiil dhexdhexaad ah oo qeyb ka ah dacwada, fikradahaasna maamulka ay quseeyaan waxay siin doonaan tixgalin si waafaqsan qodobbada sharciga.

Qodobka 5aad

Badbaado Iyo Horumar

1. Ilmo kasta wuxuu xaq u leeyahay nolosha. Xaqaasna waxaa ilaalinaya sharciga.
2. Dawladaha xubnaha ka ah Axdigan waxay xaqiijinayaan, , badbaadada, ilaalinta iyo horumarinta ilmaha inta ugu saraysa ee suurogal ah.
3. Xukun dil ah laguma ridi karo carruurta fal-dambiyeed ay galeen darteed.

Qodobka 6aad

Magaca iyo Jinsiyadda

1. Ilmo kasta wuxuu xaq u leeyahay in loo bixiyo magac marka uu dhasho.
2. Ilmo kasta waa in la diiwaan-galiyaa isla marka uu dhasho .
3. Ilmo kasta wuxuu xaq u leeyahay inuu helo jinsiyad.
4. Dawladaha xubnaha ka ah Axdigan waxay ku dadaalayaan xaqiijinta in sharciyadooda lagu qeexo mabaadii'da uu ilmu ku heli karo Jinsiyada Dawladda uu dhulkeeda ku dhashay, haddii aysan dhalasho siin Dawlad kale si waafaqsan qawaaniinteeda marka uu ilmu dhasho.

Qodobka 7aad

Xorriyadda Hadalka

Ilmo kasta oo awood u leh inuu fikirkiisa ku muujiyo hadal ahaan wuxuu leeyahay xuquuq uu si xor ah ugu cabirayo fikiradihiisa ku saabsan dhammaan arrimaha iyo inuu faafiyo fikradihiisa si waafaqsan sharciga.

Qodobka 8aad

Xorriyadda Isku Imaashada

Ilmo kasta wuxuu xaq u leeyahay ka qeyb-galka Urur iyo xorriyadda qabashada kulamo nabadeed si waafaqsan sharciga.

Qodobka 9aad

Xorriyad Fikir, Damiir iyo Diin

1. Ilmo kasta wuxuu xaq u leedahay xorriyadda fikirka, damiirka iyo diinta.
2. Waaliddiinta, iyo mas'uulka sharci ee ilmaha haddii la heli karo, waxaa waajibaad ka saaran yahay inay ilmaha ku hagaan kuna jiheeyaan adeegsiga xuquuqdaas iyaga oo tixgalinaya awoodaha koritaanka ee is bedbedalaya, iyo danaha ugu wanaagsan ee ilmaha.
3. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigaan waxay xushmaynayaan waajibaadka saaran waalidiinta iyo haddii la heli karo, mas'uulka sharci ee ilmaha oo ay tahay inay bixiyaan hagiis iyo tiimaamo ku aaddan helidda xuquuqdan iyadoo lagu salaynayo shuruucda iyo siyaasadaha qaran.

Qodobka 10aad

Ilaalinta Nolosha gaarka ah

Ma jiro faro-gelin gardarro ah ama sharci darro ah oo lagu sameyn karo nolosha gaarka ah ee ilmaha, guriga qoyskiisa, ama farriimo loo soo diray, sidoo kale laguma xad-gudbi karo sharaftiisa iyo sumcaddiisa, iyadoo shardigu yahay in waalidka ama mas'uulka sharci ee ilmaha ay ku sameeyaan la-socosho maan-gal ah hab-dhaqanka carruurta. Ilmaha sharciga ayaa ka ilaalinaya faragalinta ama weerarada noocan ah .

Qodobka 11^{aad}

Waxbarasho

1. Ilmo kasta wuxuu xaq u leeyahay waxbarasho.
2. Waxbarashada ilmuhu waxay diiradda saaraysaa:
 - (a) Kobcinta iyo horumarinta shakhsiyadda ilmaha, hibadooda iyo kartidooda maskaxeed iyo jireed si faa'iidada ugu badan ee suuro-gal ah ay uga helaan ilmuhu;
 - (b) Xoojinta ixtiraamka xuquuqda aadanaha iyo xorriyadaha asaasiga ah iyadoo si gaar ah loo tixraacayo kuwa lagu qeexay qodobbada heshiisyada kala duwan ee Afrika ee xuquuqda aadanaha iyo dadyowga, baaqyada iyo heshiishyada caalamiga ah ee xuquuqda aadanaha;
 - (c) Dhowrista iyo xoojinta akhlaaqda wanaagsan, qiyamka dhaqameed iyo hidaha Afrika;
 - (d) U-diyaarinta mas'uuliyad nololeed oo ka dhex jirta bulsho xor ah , oo ay ku dheehantahay fahamka dulqaadka, wadhadalka, xushmadda iyo saaxiibtinimada ka dhaxaysa dhammaan kooxaha diimeed, qabiil iyo isir ee dadyowga;
 - (e) Dhowrista madax-banaanida Qaran iyo wadajirka-dhuleed;
 - (f) Dhiirri-gelinta iyo gaaritaanka Midnimada iyo wadajirka Afrika;
 - (g) Horumarinta ixtiraamka deegaanka iyo kheyraadka dabiiciga ah;
 - (h) Kor-u-qaadista fahamka ilmaha ee ku aaddan daryeelka caafimaadka asaasiga ah.
3. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay qaadayaan dhammaan tallaabooyinka ku habboon iyadoo looga gol-leeyahay sidii loo gaari lahaa xaqiijinta xuquuqdan waxayna si gaar ah:
 - (a) U siinayaan carruurta waxbarasho asaasi ah oo lacag la'aan ah oo qasab ah;
 - (b) U dhiirigaliyaan horumarinta waxbarashada dugsiga sare noocyadeeda kala duwan iyo in si tartiib-tartiib ah looga dhigo mid lacag la'aan ah oo ay dadka dhan heli karaan;
 - (c) Uga dhigayaan tacliinta sare mid ay heli karaan dhammaan dadka iyadoo la eegayo karaanka iyo awoodda loona marayo waddo kasta oo maan-gal ah;
 - (d) U qaadayaan tallaabooyin lagu dhiiri-galinayo in carruurtu ay si joogta ah u soo xaadiraan waxbarashada lana yareeyo carruurta waxbarashada ka harta;

(e) U qaadayaan tallaabooyin ku aaddan gabdhaha, carruurta hibada gaarka ah leh, carruurta danyarta ah, kuwa qaba dhibaatooyinka gaarka u ah, si loo xaqiijiyo in dhammaan qeybaha bulshadu ay si siman u wada heli karaan.

4. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay xushmeyn doonaan xuquuqda iyo waajibaadka waalidiinta, iyo mas'uulka sharci, markii ay suurogal tahay, ay u doori karaan carruurta dugsiyo ka duwan kuwa ay Dawladdu asaastay kuwaas oo dabooli kara shuruudaha ugu hooseeya ee Dawladdu ansixisay si loo xaqiijiyo waxbarashada diimeed iyo midda akhlaaqeed ee carruurta iyadoo la tixgalinayo awoodaha isbadbadalaya ee ilmaha.
5. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay qaadayaan dhammaan tallaabooyinka habboonsi loo dammaanad-qaado in ilmaha la kulmay ciqaab waalid ama mid iskuul in loola dhaqmo si ay ku jirto bani'aadamnimada, xushmadda iyo karaamada ilmaha .
6. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay diyaarinayaan dhammaan talaabooyinka ku habboon si loo xaqiijiyo in carruurta uurka yeelata inta aysan dhammaysan waxbarashadooda ay helaan fursad ay ku sii wataan waxbarashadooda iyadoo la eegayo awoodda ay ku sii wadan karaan waxbarashada.
7. Ma jirto qeyb kamid ah qodobkan oo loo fasiran karo in lagu faragaliyo xorriyadda shaqsiyaadka iyo ururadu ay ku asaasayaan kuna hagayaan xarumo waxbarasho haddii xarumahaasi u hoggaansan yihiin shuruudaha ku qeexan faqrada (1) ee qodobkan islamarkaasna tayada waxbarashada laga bixiyo xarumahani waafaqsan tahay heerarka ugu hooseeya ee ay dajisay Dawladdu.

Qodobka 12^{aad}
Waqtiiyada Firaaga, Madadaalo Iyo Howlaha Dhaqan

1. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay aqoonsan yihiin xaq ilmuhu u leeyahay nasiino iyo firaaga, iyo inuu helo ciyaar iyo hawlo madadaalo oo ku habboon da'da ilmaha iyo inuu si xor ah uga qeybgalo nolosha dhaqan iyo midda faneed.
2. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay xushmeynayaankorna u qaadayaan xaq uu ilmuhu u leeyahay inuu si buuxda uga qeybgalo nolosha dhaqan iyo midda faneed, waxayna dhiiri-gelinayaan bixinta fursado loo siman yahay oo habboon kuna aaddan hawlaha firaagada, madadaalada, dhaqanka iyo fanka.

Qodobka 13^{aad}
Carruurta Naafada ah

1. Ilmo kasta oo qaba naafonimo maskaxeed ama jireed wuxuu xaq u leeyahay tallaabooyin ilaalineed oo gaar ah lana jaan-qaadaya baahidiisa jireed iyo midda akhlaaqeed kuwaasoo dhammaantood ku dhacaya xaalado dammaanad qaadaya sharafta ilmaha korna u qaadaya ku-tiirsanaanta naftiisa iyo inuu si firfircoon uga qeybgalo nolosha bulshada.
2. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay xaqiijinayaan, iyadoo ku xiran awoodda dhaqaale ee la heli karo, in carruurta naafada ah iyo

dadka masuulka ka ah daryeelkooda, inay ku helaan kaalmo, codsiyada ay sameeyeen, taasoo ku habboon xaaladaha ilmaha, waxayna si gaar ah Dawladuhu xil iskaga saarayaan in ilmaha naafada ah uu heli karo tababarro tayo leh iyo in loo diyaariyo fursadaha shaqo iyo kuwa madadaalo oo gacan ka gaysan kara in ilmuhu gaari karo isdhexgalka bulsho, horumar shaqsi, dhaqan iyo mid
akhlaaqeed oo maan-gal ah.
3. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay u adeegsanayaan awooddooda dhaqaalesi tartiib ah nolosha loogu fududeynayo dadka naafada ah, gaar ahaan dhaqdhaqaaqa u sahlaya shaqsigaa naafada ka ah maskax iyo jir ahaan galitaanka dhismeyaasha waaweyn iyo goobaha kale ee u baahan yahay qofka naafada ah inuu galo si uu uga fushado dan uu leeyahay.

Qodobka 14^{aad}
Caafimaadka iyo Adeegyada Caafimaadka

1. Ilmo kasta wuxuu xaq u leeyahay inuu helo xaaladda caafimaad maskaxeed, jireed ama ruuxeed ee ugu wanaagsan.
2. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay dadaal buuxa ku bixinayaan in si buuxda loo hirgaliyo xaqqaan waxayna qaadi doonaan tallaabooyinka:
 - (a) lagu yaraynayo heerka dhimashada dhallaanka iyo ilmaha;
 - (b) Lagu xaqiijinayo sidii loogu heli lahaa carruurta oo dhan caawinaadda caafimaad ee lagama-maarmaanka ah, iyadoo la horumarinayo adeegyada daryeelka caafimaadka aasaasiga ah;
 - (c) Lagu xaqiijinayo bixinta quudin ku filan iyo biyo nadiif ah oo la cabo;
 - (d) Lagula dagaalamayo cudurrada iyo nafaqo-darrada iyadoo loo marayo nidaamka daryeelka caafimaadka ee asaasiga ah lana adeegsanayo tiknoolajiyadda ku habboon;
 - (e) Lagu xaqiijinayo in hooyooyinka uurka leh iyo kuwa nuujinaya ay helaan daryeelka caafimaad ee ay u baahan yihiin;
 - (f) Lagu horumarinayo aqoonta ka-hortagga cudurada iyo nolosha qoyska iyo bixinta adeegga caafimaad;
 - (g) Loogu dhafayo barnaamijyada daryeelka caafimaadka asaasiga ah qorsheyaasha horumarinta qaranka;
 - (h) Lagu xaqiijinayo in dhammaan qeybaha kala duwan ee bulshada, gaar ahaan waalidiinta, carruurta, hoggaamiyeyaasha iyo shaqaalaha bulshada, lagu wargeliyo laguna taageero adeegsiga aqoonta asaasiga ah ee ku saabsan caafimaadka iyo quudinta ilmaha, faa'iidooyinka naas-nuujinta, fayodhowrka iyo nadaafadda deegaanka iyo ka-hortagga shilalka guriga iyo kuwa kale;
 - (i) Lagu xaqiijinayo in si wax-ku-ool ah ay uga qeybgalaan ururada aan dowliga ahayn, bulshada deegaanka, iyo bulshada la caawinayo, qorshaynta iyo maaraynta barnaamijyada adeegyada asaasiga ah ee carruurta loogu talo-galay;
 - (j) Lagu taageerayo farsamo iyo maaliyad ahaanba xoojinta awoodda bulshada ee ku aadan diyaarinta daryeel caafimaad oo asaasi ah oo loogu talo-galay carruurta.

Qodobka 15^{aad}
Ku Shaqaysiga Carruurta

1. Imo kasta waxaa laga ilaalinayaa nooc kasta oo ka faa'iideysi dhaqaale ah iyo inuu qabto shaqo kasta oo halis ku keeni karta ama faragalin karta horumarka jireed, maskaxeed, akhlaaqeed, ruuxeed ama kan bulsho ee ilmaha.
2. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay qaadayaan dhammaan tallaabooyinka maamul iyo sharci ee habboon si loo xaqiijiyo hirgalinta buuxda ee qodobkaan, kaasoo daboolaya shaqaalaysiinta labada qaybood ee Dawladda iyo kuwa aan rasmig ahayn iyadoo la tixgalinayo qodobbada la xiriira halbeegyada Hay'adda Shaqada Caalamiga ah(ILO) ee ku saabsan carruurta, Dawladaha Xubnaha ka ah Axdiga waxay si gaar ah:

- (a) Sharci ugu xeerin doonaan da'da ugu hoosaysa ee aqbalaadda shaqaalaysiin kasta;
- (b) u samayn doonaan xeerarka habboon ee qeexaya saacadaha iyo shuruudaha shaqaalaysiinta;
- (c) u dajin doonaan ciqaabo munaasib ah ama ganaaxyo kale si loo xaqiijiyo dhaqangelinta wax-ku-oolka ah ee Qodobkan;
- (d) kor ugu qaadi doonaan wacyiga dhammaan qeybaha bulshada ee halista ka dhalan karta shaqaalaysiinta carruurta.

Qodobka 16^{aad}
Ka-ilaalinta I lma ha Xad-gudub Iyo Jirdil

- 1- Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay qaadayaan tallaabooyin maamul, sharci, bulsho iyo waxbrasho oo gaar ah oo ilmaha looga ilaalinayo dhammaan noocyada jirdilka, dhaqamada ka baxsan bini'aadanimada ee bahdilaadda ahgaar ahaan dhaawaca maskaxeed, ama jireed ama xad-gudubyada kale, dayacaad ama dhaqan-xumo ay kamid tahay xad-gudub galmo marka ilmaha la daryeelayo.
- 2- Tallaabooyinka ilaalinta ee Qodobkan ku xusan waxaa ku jira habraacyo wax-kuool ah oo lagu asaasyo qeybo kormeer oo gaar ah, si ay u bixiyaan taageerada lagama-maarmaanka u ah carruurta iyo kuwa daryeelka siinaya, iyo sidoo kale noocyada kale ee ka-hortag ah iyo aqoonsi, soo tabin, u gudbin baaritaan, daaweyn iyo dabagal kiisaska xad-gudubka iyo dayaca ee carruurta loo geysto.

Qodobka 17^{aad}
Maamulka Caddaaladda Da'yarta

- 1- Ilmo kasta oo lagu eedeeyo ama lagu helo dambi ah inuu jabiyay sharci ciqaabeed wuxuu xaq u leey ahay in si gaar ah loola dhaqmo, taasoo waafaqsan dareenka sharafeed iyo qiimo ee

ilmaha, sidoo kale xoojinaysa xushmada uu ilmuhu u hayo xuquuqda aadanaha iyo xorriyadaha asaasiga ah ee dadka.

2- Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay si gaar ah :

- (a) U xaqiijinayaan in ilmo la xiray ama xasbi la geliyay ama laga qaaday xorriyaddiisa aan loo geysan jirdil, dhaqan iyo ciqaab ka baxsan bini'aadanimada oo liidaya ilmaha;
- (b) U xaqiijiyaan in meesha ay ku xiran yihiin ama ku xabisan yihiin laga aysan la wadaagin dadka waaweyn;
- (c) U xaqiijiyaan in ilmo kasta oo lagu eedeeyay jabinta sharci ciqaabeed in:
 - (d) loo aqoonsado inuu yahay dambi-laawe ilaa iyo inta lagu caddeeynayo inuu geystay dambigaas;
 - (e) Ilmaha waxaa sida ugu dhaqsaha badan loogu wargalinayaa eedda loo haysto, iyadoo la adeegsanayo luqad uu fahmayo, wuxuuna xaq u leeyahay inuu helo kaalmo tarjumaan haddii uusan fahmayn luqadda la isticmaalayo;
 - (f) Ilmaha waxaa la siinayaa kaalmada sharci ee uu u baahan yahay iyo wixii kale ee caawin ah, marka la diyaarinayo lana soo jeedinayo difaaciisa;
 - (g) Kiiska ilmaha waxaa go'aan looga gaarayaa sida ugu dhaqsaha badan ee ugu maan-galsan, iyadoo loo marayo maxkamad dhexdhexaad ah, haddii dambi lagu helana wuxuu xaq u leeyahay inuu racfaan u qaato maxkamad ka saraysa;
 - (h) Maxkamadeynta waxaa laga mamnuucayaa saxaafadda iyo dadweynaha.

3- Ujeedada ugu muhiimsan ee qaabka loola dhaqmayo ilmo kasta muddada maxkamadeyntu socoto waa iyo sidoo kale marka lagu helo dambi ah inuu ku jabiyay sharci ciqaabeed waa in la toosiya, dib loo la mideeyo qoyskiisa, iyo inuu helo dhaqancelin bulsho.

4- Waxaa la xaddidayaa da'da ugu yar ee ay carruurtu masuuliyad ciqaabeed ku qaadi karaan.

Qodobka 18aad

Ilaalinta Qoyska

- 1. Qoysku wuxuu noqonayaa unugga dabiciiga ah iyo asaaska bulshada. Dawladdu waxay ilaalinaysaa gacanna ka geysanaysaa asaaska iyo hormarka qoyska.
- 2. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay qaadayaan tallaabooyin ku habboon xaqiijinta sinaanta xuquuqda iyo mas'uuliyadaha lammaanaha

isqaba ee ku aadan carruurta muddada uu guurku jiro iyo xitaa haddii uu yimaaddo furriin. Haddii furriin uu yimaado waxaa la qaadayaa tallaabooyin lagama-maarmaan ah oo lagu ilaalinayo Carruurta..

3. Ilmaha sinaba looguma diidi karo daryeel iyo xanaano iyadoo lagu salaynayo xaaladda guur ee waalidiinta.

Qodobka 19aad

Daryeelka iyo Ilaalinta Waalidka

1. Ilmo kasta wuxuu xaq u leeyahay inuu helo daryeel waalid iyo ilaalin wuxuuna mar kasta oo ay suura-gal tahay, xaq u yeelanayaa inuu la noolaado waalidkiis. Ma jiro ilmo laga kaxaynayo waalidkiisa iyadoo uusan raali ka ahayn arrintaas ilmuhu, marka laga reebo haddii awood garsoor si sharciga waafaqsan ay go'aamiso in kala saaridda noocaas ah ay ku jirto danta ugu wanaagsan ee ilmaha.
2. Ilmo kasta oo laga kaxeeyay mid kamid ah labada waalid ama labadoodaba wuxuu xaq u leeyahay inuu labada waalidba la yeesho xiriir shaqsi iyo xiriir toos ah oo joogto ah.
3. Haddii kala kaxayntu(Separation) ay ka dhalatay tallaabo ay qaaday Dawladda Xubinta ka ah Axdigan, Dawladda Xubinta ka ah Axdigan, waxay ilmaha ama haddii ay ku habboon tahay, xubin oo muhiim ah oo ka tirsan qoyskiisa siinaysaa xogo muhiim ah oo ku saabsan halka ay ku sugan yihiin xubinta ama xubnaha maqan ee qoyska. Dawladaha Xubinta ka ah Axdigan waxay xaqiijinayaan in gudbinta codsigan uusan cawaaqib taban ku yeelanayn shaqsiga ama shaqsiyaadka iyaga dartood loo samaynayo.
4. Haddii Dawlad Xubin ka ah Axdigaan ay xirto ilmo, waxaa sida ugu dhaqsaha badan ee suura-galka ah, xarriggaas ugu wargalinaysaa waalidka ama mas'uulka sharci ee ilmahaas.

Qodobka 20aad

Mas'uuliyadaha Waalid

1. Waalidiinta ama shaqsiyaadka kale ee mas'uulka ka ah ilmaha waxaa saaran mas'uuliyadda kowaad ee barbaarinta iyo horumarinta ilmaha waxaanna waajib ku ah:
 - a) in danaha ugu wanaagsan ee carruurta mar kasta la siiyo muhiimadda kowaad;
 - b) In intii karaankooda iyo awooddooda dhaqaale ah ay xaqiijiyaan xaaladaha nololeed ee lagama-maarmaanka u ah nolosha iyo horumarka carruurta; iyo
 - c) Inay xaqiijiyaan in tallaabooyinka anshax-marinta guriga loo sameeyo si ay ku jirto bini'aadanimu iyo qaab waafaqsan sharafta uu ku dhashay ilmuhu.

2. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay iyagoo tixgalinayo awooddooda dhaqaale iyo duruufaha qaran qaadayaan dhammaan tallaabooyinka habboon ee:

a) lagu caawinayo waalidiinta iyo shaqsiyaadka kale ee mas’uulka ka ah ilmaha, haddii loo baahdana waxay siinayaan cawimaad maaddi ah iyo barnaamijyo taageero oo la xiriira quudinta , caafimaadka, waxbarashada, dharka iyo hoyga;

b) Looga taageerayo waalidiinta iyo shaqsiyaadka kale ee mas’uulka ka ah howsha barbaarinta carruurta laguna xaqiijiyo horumarinta hay’adaha mas’uulka ka ah bixinta daryeelka carruurta; iyo

c) La xaqiijiyo in carruurta waalidiintooda ay shaqeeyaan la siiyo adeegyada iyo tasiilaadka daryeel ee ay u baahan yihiin.

Qodobka 21aad

Ka-ilaalinta Ilmaha Falalka Dhaqan iyo Kuwo Bulsho ee Waxyeellada Leh

- 1) Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay qaadayaan dhammaan tallaabooyinka ku habboon si loo ciribtiro falalka dhaqan iyo kuwa bulsho ee waxyeelada leh ee saamaynaya baraaraha, sharafta, koritaanka caadiga ah, iyo horumarka ilmaha, gaar ahaanna:
 - a) Caadooyinka iyo dhaqamada halista ku ah caafimaadka ama nolosha ilmaha; iyo
 - b) Caadooyinka iyo dhaqamada takoorka ku ah ilmaha ee ku salaysan jinsiga ilmaha ama xaalad kale.
- 2) Guursiga carruurta iyo in wiil ama gabar loo ballan-qaado in loo guurin doono qof kale xilli ay carruur yihiin, waa la mamnuucayaa waxaana la qaadayaa tallaabooyin wax-ku-ool oo uu ku jiro sharci, kaasoo qeexaya in da’da ugu hoosaysa ee guurka ay tahay 18 sano, iyadoo lagu diiwaan-galinayo dhammaan guurarka diiwaanka rasmiga ah ee Dawladda lagana dhigayo mid qasab ah.

Qodobka 22aad

Colaad Hubaysan

1. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay ballan-qaadayaan inay Dhowraan isla markaana dammaanad qaadayaan u hoggaansanaanta sharciga Caalamka ee bani’aadamnimada, ee lagu dhaqmo marka ay socdaan colaadaha hubaysan ee saamaynaya Carruurta.

2. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay qaadayaan dhammaan tallaabooyinka lagama-maarmaanka ah si loo xaqiijiyo in ilmo uusan si toos ah uga qeyb-gelin dagaal iyo in laga waantoobo in ilmo loo qorto askar ahaan.
3. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay si waafaqsan

waajibaadkooda uu farayo sharciga Caalamiga ah ee bani'aadamnimada, ilaalinayaan dadka rayidka ah intay socdaan colaadaha hubaysan waxayna qaadayaan dhammaan tallaabooyinka suura-galka ah si loo xaqiijiyo ilaalinta iyo daryeelka carruurta kuwaas oo ay saameeyeen colaadaha hubaysan, xasaradaha iyo khilaafaadka.

Qodobka 23aad

Carruurta Qaxootiga ah

1. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan, waxay qaadayaan dhammaan tallaabooyinka ku habboon si loo xaqiijiyo in carruur doonaysa aqoonsi qaxootinimo ama loo arko inay yihiin qaxooti si waafaqsan shuruucda Dalka iyo kuwa caalamiga ah ee arrintan khuseeya, in haddii aan la wehlin ama uu wehliyo waalid, q mas'uul sharci ama qaraabo dhaow, ay helayaan ilaalinta habboon iyo kaalmo bini'aadanimo kuwaas oo ah xuquuqaha ku cad Axdigan iyo heshiisyada kale ee Arrimaha Bini'aadanimada iyo xuquuqda aadanaha ayna Dawladuhu qeyb ka yihiin.
2. Dawladaha xubnaha ka ah Axdigan waxay ballan qaadayaan inay garab-istaag u muujiyaan dadaalada hay'adaha caalamiga ah ee ka shaqeeya ilaalinta iyo kaalmada ay ku doonayaan inay carruurtan ku caawiyaan kuna baadigoobaan waalidka ama qaraabada carruurta ama ilmo qaxooti oo aysan cidina wehlin si loo helo xogaha muhiimka ah si uu dib-ugula midoobo qoyskiisa.
3. Haddii ay dhacdo in la waayo wax waalid, mas'uul sharci, ama qof qaraabo dhow ah, ilmaha waxaa la siinayaa daryeel u dhigma midka la siiyo ilmaha kale ee si kumeelgaar ah ama joogto ah bay'ada qoyskiisa sababtii doontaaba ha noqotee.
4. Waxaa lagu dabaqayaa axkaamta qodobkan in kastoo isbadal lagu samayn karo (Mutatis Mutandis) carruurta ku barakacday gudaha dalka sababo la xiriiira masiibooyin dabiici ah, colaado hubaysan oo maxali ah, dagaal sokeeye, burbur ku yimaada nidaamka bulshada iyo kan dhaqaalaha iyadoo aan la eegin cidda mas'uulka ka ah dhibaatooyinkaas.

Qodobkaka 24aad

Korsasho (Adoption)

Dawladaha Xubnaha ah Axdigan ee aqoonsan nidaamka korsashada (adoption) waxay xaqiijinayaan in danta ugu wanaagsan ee ilmaha mar kasta la siiyo mudnaanta kowaad, waxayna:

1. Asaasayaan hay'ad awood sharci u leh inay go'aamiso arrimaha korsashada(adoption) isla markaasina xaqiijisa in loo fuliyo si waafaqsan shuruucda iyo habraacyada arrintan khuseeya iyadoo laga duulayo dhammaan xogta iyo macluumaadka muhiimka ah ee arrintan la xiriirta iyo in la xaqiijiyo in korsashadan ay tahay mid la ogolyahay marka la eego xaaladda ilmaha ee ku saabsan waalidkiis, dadka mas'uulka ka ah sharci ahaan, iyo qaraabada dhow ee ilmaha iyo in haddii lama huraan ay noqoto in dadka saxda ah ee ay khusayso ay bixiyeen ogolaansho xog-ogaalnimo ku salaysan oo ku saabsan korsashada ilmaha xog-ogaalnimadaas oo ku timid la-talin saxan oo la siiyay cidda ay khusayso;
2. Haddii ilmaha loo waayo qoys baraabirya, korsada ama daryeel kale isagoo ku sugan dalkiisa uu ku dhashay, waxaa lagu dabaqayaa sida ku xusan Heshiiska Caalamiga ah ee Xuquuqda Carruurta iyo Axdigan.
3. Xaqiijinayaan in ilmaha ay saamaysay korsashada dalalka ka dhexaysa inuu helo ilaalin iyo heerar nololeed oo u dhigma kuwa uu heli lahaa haddii wadankii uu u dhashay lagu korsado;
4. Qaadayaan dhammaan tallaabooyinka habboon si loo xaqiijiyo in marka la samaynayo korsashada dalalka ka dhexaysa, aysan horseedin ka-ganacsi bini'aadan ama ka-macaashid maaliyadeed oo qaldan oo ay ka helaan kuwa isku dayaya inay korsadaan ilmaha;
5. Kor u qaadayaan, haddii ay suura-gal ah, ujeedooyinka qodobkaan, iyagoo samaynaya heshiisyo laba geesood ah iyo kuwa dhinacyo badan iskuna dayaya inay adeegsadaan nidaam(framework) xaqiijiya in ilmaha ku sugan wadanka kale ay meeleyeen hay'adaha loo igmaday ee awoodda u leh;
6. Diyaarinayaan nidaam kormeer oo lagula soconayo daryeelka ilmaha la korsanayo(Adopted)

Qodobka 25aad

Ka Fogeynta Waalidka

1. Ilmo kasta oo si joogto ah ama si ku-meel gaar ah looga fogeeyo bay'ada qoyskiisa sababtii doontaa ha keentee, wuxuu xaq u leeyahay in la siiyoilaalin iyo cawimaad;
2. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan:
 - a) Waxay xaqiijinayaan in ilmaha agoonta ama rajada ah ama ilmaha si buuxda ama si ku-meelgaar ah looga foogeeyay bay'ada qoyskiisa ama iyadoo la eegayo danta ugu wanaagsan ee ilmahaas aan loo ogolaan karin in lagu barbaariyo ama lagu koriyo bay'adaas, la siiyo daryeel qoys kale, oo uu ku jiro(in kastoo aysan ku ekayn), ku wareejin qoys koriya, ama hay'ad(Xarun) si ilmahu uu daryeel u helo;
 - b) Waxay qaadayaan dhammaan tallaabooyinka lagama maarmaanka si loo baadigoobo dibna loogula mideeyo qoyskiisa ama eheladiisa, haddii kala fogayntu ay ka dhalatay barakac gudaha ah ama mid dibadeed oo ay sababtay colaad hubaysan ama masiibo dabiici ah..
3. Marka go'aan laga gaarayo qoyska kale ee ilamaha daryeelaya iyo danta ugu wanaagsan ee ilmaha, waxaa tixgalinta ku habboon la siinayaa rabitaanka siiwadida barbaarinta ilmaha iyo sooyaalka luqadeed, diimeed iyo qowmiyadeed ee ilmaha.

Qodobka 26aad

Ka ilaalinta Dir-sooca (Apartheid) iyo Takoorka

1. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay si kali iyo wadar ahba u ballanqaadayaa inay siinayaan mudnaanta ugu sarreysa baahiyaha gaarka ah ee carruurta ku hoos nool Dir-sooca(Apartheid) iyo Dawladaha ay saamaysay xasilooni la'aanta uu abuuray maamulka Dir-sooca ah.
2. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay si kali iyo wadar ah u ballan-qaadayaan inay siinayaan mudnaanta ugu sarreysa baahiyaha gaarka ah ee carruurta ku hoos nool nidaam ku dhaqma takoor qowmiyadeed, mid qolo, mid diimeed ama noocyada kale ee takoorka, ama Dawladdo ay saameeyeen deganaansho la'aan milatari.
3. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay ballan-qaadayaan in ay siiyaan, markii ay suura-gal tahay, kaalmo maadi ah carruurtan iyo inay u duwaan dadaalkooda ciribtirka dhammaan noocyada takoorka iyo dir-sooca ka jira Qaaradda Afrika.

Qodobka 27aad

Ka-faa'iideysi Galmo

Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay ballan-qaadayaan inay ka ilaaliyaan ilmaha dhammaan noocyada ka-faa'iidsiga galmo iyo xad-gudubyada galmo waxayna gaar ahaan qaadadayaan tallaabooyinkan si looga hortago:

- a) ku qancinta, ku dhiiri-galinta, iyo ku qasbidda ilmaha inay ku lugyeeshaan howl galmo;
- b) U adeegsiga carruurta howlaha dhillaysiga ama falal kale oo galmo; U adeegsiga carruurta muuqaallada galmada, jilitaanka iyo agabka galmada.

Qodobka 28aad

Isticmaalka Daroogada

Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay qaadayaan dhammaan tallaabooyinka ugu habboon si looga ilaaliyo carruurta isticmaalka daroogada iyo adeegsiga sharci darrada ah ee walxaha maan-dooriyaha ah, sida ku qeexan heshiisyada caalaamiga ah ee arrintan khuseeya loogana hortago u adeegsiga carruurta soo saarista iyo tahriibinta walxaha maan-dooriyaha ah.

Qodobka 29aad

Iibin, Tahriibin, Dawarsiga iyo Afduub

Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay qaadayaan tallaabooyin ku habboon si looga hortago:

- a) afduubka, iibinta, ama tahriibinta carruurta ujeedkii la doono ha laga lahaadee qaabka uu doonana ha u dhacee oo ay ku kacaan waalidiinta, ama mas'uuliyiinta sharciee ilmaha ama qof kale;
- b) u Isticmaalka carruurta dhammaan noocyada dawarsiga (Tuugsi).

Qodobka 30aad

Carruurta Hooyooyinka Xiran

Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay ballan qaadayaan inay si gaar ah ula dhaqmayaan hooyooyinka xaamilooyinka ah iyo hooyooyinka wata dhallaanka, iyo kuwa haysta carruurta yaryar ee lagu soo eedeeyay ama lagu helay dambi ah jabino sharci ciqaabeed waxayna si gaar ah:

- a) u xaqiijinayaan in marka ugu horaysa latixgeliyo inaan hooyada lagu ridin xukun horseedi kara in la kala fogeeyo hooyada iyo ilmaha;
- b) u asaasayaan korna u qaadayaan tallaabooyin ku aaddan helitaanka nidaam badal ka noqon kara xabsiyada oo lagu maarayn karo hooyooyinkan;
- c) u asaasayaan hay'ado kale oo lagu hayo hooyooyinkan;

- d) u xaqiijinayaan inaan hooyo lala xirin ilmaheeda;
- e) u xaqiijinayaan inaan hooyooyinkan lagu ridin xukun dil ah;
- f) ujeeddada ugu muhiimsan ee nidaamkan waa hagaajin iyo in dib hooyada loola mideeyo qoyskeeda iyo dhaqan-celin bulsho.

Qodobka 31aad

Mas'uuliyadda Carruurta

Ilmo kasta waxaa masuuliyadi ka saaran tahay qoyskiisa, bulshada, Dawladda, bulshooyinka sharci ahaan la aqoonsan yahay iyo beesha caalamka. Ilmuhu, iyadoo la eegayo da'diisa iyo awooddiisa iyo waxyaabaha kale ee xaddidi kara ee ku xusan axdigan, waxaa waajibaad ka saaran yahay:

- a) inuu ka shaqeeyo wadajirka qoyska, ixtiraamo waalidka, xushmeeyo dadka ka sareeya iyo waayeelka uuna caawiyo haddii loo baahdo.
- b) inuu u adeego bulshada Dalkiisa asagoo adeegsanaya awooddiisa jireed iyo maskaxeed;
- c) inuu dhowro islamarkaana xoojiyo iwadajirka bulshada iyo qaranka;
- d) inuu dhowro, islamarkaasna xoojiyo qiyamka dhaqan ee Afrika marka uu la tacaamulayo xubnaha kale ee bulshada, si jawi dulqaad, wadahadal iyo wadatashi leh, gacanna ka geysto bad-qabka bulshada;
- e) inuu dhowro islamarkaasna xoojiyo madax-bannaanida iyo sharafta dalkiisa;
- f) inuu mar kasta gacan ka geysto, hadba inta awooddiisa iyo heerkiisa ah, kor u qaadista iyo guusha Midnimada Afrika.

QEYBTA II

CUTUBKA LABAAD

ASAASIDDA QAAB-DHISMEEDKA GUDDIGA XUQUUQDA & BARAARAHHA ILMAHA

Qodobka 32aad

Guddiga

Guddi khubaro Afrika ah oo qaabilsan Xuquuqda iyo Baraaraha Carruurta oo Axdigan dhexdiisa loogu yeerayo "Guddiga" - ayaa laga dhex asaasayaa Ururka Midnimada Afrika dhexdiisa si kor loogu qaado loona ilaaliyo xuquuqda iyo baraaraha carruurta.

Qodobka 33aad

Qaab-dhismeedka

1. Guddigu wuxuu ka koobnaanayaa 11 xubnood oo ku sifoobay heer ugu sareeya ee akhlaaqda, sharafta, dhex-dhexaadnimada, hufnaanta, iyo inay aqoon u leeyihiin arrimaha xuquuqda iyo baraaraha carruurta.
2. Xubnaha Guddigu waxay ku shaqeynayaan sifadooda shaqsi ahaaneed.
3. Ma jiro dal loo ogol yahay in Guddiga uu ku yeesho wax ka badan hal xubin.

Qodobka 34aad

Doorashada

Isla marka Axdigan uu dhaqan-galo Golaha loo dhan yahay ee Madaxweyneyaasha iyo Madaxda Xukuumadaha dalalka Xubinta ka ah Axdigan, waxay cod-bixin qarsoodi ah kaga dooranayaan Xubnaha Guddiga magacyada liis musharxiin ah oo ay soo gudbiyeen Dawladaha xubnaha ka ah Axdigan.

Qodobka 35aad

Murashaxiinta

Dawlad kasta oo xubin ka ah Axdigan waxay soo magacaabi kartaa ugu badnaan labo murashax. Murashaxiintu waa inay u dhashaan mid ka mid ah dalalka Xubnaha ka ah Axdigan. Haddii dal uu soo magacaabo labo murashax, mid kamid ah labadaas murashax, wuxuu noqonayaa muwaadin aan u dhalan dalkaas.

Qodobka 36aad

1. Xog-hayaha Guud ee Ururka Midnimada Afrika wuxuu ku martiqaadayaa Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan inay soo magacaabaan murashaxiin ugu yaraan lix bilood doorashada ka hor.
2. Xog-hayaha Guud ee Ururka Midnimada Afrika wuxuu u diyaarinayaa liiska dadka la magacaabay sida ay u kala horeeyaan alifbeeto ahaan wuxuuna u gudbinayaa

Madaxweyneyaasha iyo Madaxda Xukuumadaha dalka Xubnaha ka ah Axdiga ugu yaraan labo bilood doorashada ka hor.

Qodobka 37aad

Muddada Xil-haynta

1. Xubnaha Guddiga waxaa loo dooranayaa muddo-xileed shan sano ah, waxaana dhici karta inaan mar kale la dooran, ha yeeshee, muddada xil-haynta afar ka mid ah Guddiga la doortay doorashadii ugu horaysay waxay dhammaanaysaa labo sano kaddib, halka muddada xil-haynta lixda kale ay dhammaanayso, afar sano kaddib.
2. Isla-marka ay dhacdo doorashada ugu horaysa kaddib, Gudoomiyaha Golaha Guud ee Madaxweyneyaasha iyo Madaxda Xukuumadaha Ururka Midnimada Afrika wuxuu qabanqabinayaa qori-tuur si loo go'aamiyo magacyada xubnaha lagu xusay faqro hoosaadka (1) ee qodobkan.
3. Xog-hayaha Guud ee Ururka Midnimada Afrika wuxuu isugu yeerayaa kulanka ugu horeeya ee Guddiga oo ka dhacaya Xarunta Dhexe ee Ururka Midnimada Afrika muddo lix bilood gudohood ah oo laga soo bilaabay doorashada Xubnaha Guddiga, intaas wixii ka dambeeya xubnaha Guddiga waxaa iskugu yeeraya Gudoomiyehooda marka loo baahdo, ugu yaraan hal mar sanadkii.

Qodobka 38aad

Xafiiska

1. Guddigu wuxuu samaysanayaa xeer-hoosaadkiisa.
2. Guddigu waxuu dooranayaa saraakiishiisa muddo labo sano ah.
3. Guntanka Guddigu wuxuu ku buuxsamayaa todobo xubnood.
4. Haddii codadku ay isla ekaadaan, Gudoomiyaha ayaa ridaya codkiisa. 5. Luqadaha shaqada ee guddigu waa luqadaha rasmiga ah ee Ururka Midnimada Afrika.

Qodobka 39aad

Xil Bannaan

Haddii xubin ka mid ah Guddiga uu banneeyo xilkiisa ka hor inta aysan dhammaan muddada xil-hayntiisa sababtii doonto ha noqotee, Dawladdii Xubintaas soo magacowday waxay soo magacaabaysaa xubin cusub oo dalkeeda u dhashay si uu u dhammaysto muddada xil-haynta ee u harsanayd xubinta xilka bannaysay kaddib markuu ansixiyo Golaha Guud.

Qodobka 40aad

Xoghaynta

Xoghayaha Guud ee Ururka Midnimada Afrika wuxuu guddiga u magacaabayaa xoghaye.

Qodobka 41aad

Mudnaanta iyo Xasaanadda

Marka ay gudanayaan waajibaadkooda, xubnaha Guddidu waxay leeyihiin mudnaanta ah iyo xasaanadda lagu xusay Axdiga Guud ee Mudnaantaa iyo Xasaanadda ee Ururka Midnimada Afrika.

CUTUBKA SADDEXAAD

WAAJIBAADKA IYO HAB-RAACA GUDDIGA

Qodobka 42aad

Waajibaadka

Mas'uuliyadaha Guddigu waxay noqonayaan:

- (a) kor u qaadista iyo ilaalinta xuquuqda ku xusan Axdigan waxaana si gaar ah waajibaad uga saaran yahay inuu:
 - (i) ururiyo, diiwaan-galiyo, amro qiimayn taabanaysa takhasusyo badan ee xaaladaha dhibaatooyinka Afrika ee dhinaca xuquuqda iyo baraaraha carruurta, abaabulo kulamo, dhiiri-geliyo hay'adaha qaran iyo kuwa maxaliga ah ee ka shaqeeya xuquuqda iyo baraaraha carruurta iyo haddii ay lagama-maarmaan tahay dhiibto fikirkiiisa Dawladahana u ujeediyo talooyin;
 - (ii) diyaariyo isla-markaasna dajiyo mabaadi' iyo xeerar looga gol-leeyahay ilaalinta xuquuqda iyo baraaraha carruurta ku nool Afrika;
 - (iii) iskaashi la sameeyo hay'adaha iyo ururada Afrikaanka ah, kuwa gobolka iyo kuwa caalamiga ah ee ka shaqeeya kor-u-qaadista iyo ilaalinta xuquuqda iyo baraaraha carruurta.
- (b) inuu kormeero hirgalinta isla-markaasna xaqiijiyo ilaalinta xuquuqda ku xusan Axdigan.

- (c) inuu fasiro qodobada Axdigan marka ay codsato Dawlad Xubin ka ah, hay'ad ka tirsan Ururka Midnimada Afrika ama shaqsi kale ama hay'ad uu aqoonsan yahay Ururka Midnimada Afrika, ama Dawlad Xubin ka ah Axdiga.
- (d) guto wixii howl ah ee kale ee uu u igmado Golaha Guud ee Madaxweyneyaasha iyo Madaxda Xukuumadaha, Xoghayaha Guud ee Ururka Midnimada Afrika ama urur kale oo kamid ah Ururka Midnimada Afrika ama Qaramada Midoobay.

Qodobka 43aad

Habraaca Tabinta

1. Dawlad kasta oo Xubin ka ah Axdigan waxay ballan-qaadaysaa inay Guddiga u soo gubiso, iyadoo u maraysa Xoghayaha Guud ee Ururka Midnimada Afrika, warbixinno ku saabsan tallaabooyinka ay meel-mariyeen ee saamaynaya qodobbada Axdigan iyo horumarka laga gaaray ku naaloonshaha xuquuqdan xil iska saareysaa in ay u gudbisoo Guddiga iyadoo loo marayo Xoghayaha Guud ee Ururka Midnimada Afrika, warbixinta tallaabooyinka ay u qaadeen si ay u dhaqangeliyaan qodobbada Axdigan iyo horumarka laga gaaray kuna naalloodaan xuquuqdan:
 - (a) laba sano gudahood markuu ka dhaqan-galo Dawladda Xubinta ka ah Axdigan: iyo
 - (b) intaas kaddibna saddexdii sanadoodba hal mar.
2. Warbixin kasta oo la soo-gudbiyo si waafaqsan Qodobkan waxaa:
 - (a) Ku jiraya Xogo ku filan kuna saabsan fulinta Axdigan, si loo siiyo guddiga faham buuxa oo ku saabsan hirgalinta Axdiga ee Dalka ay khuseyso; iyo
 - (b) In ay tilmaamaan qodobbada iyo dhibaatooyinka, haddii ay jiraan, ee saamaynaya fulinta waajibaadyada ku xusan Axdigan.
3. Dawladdii Xubin ka ah Axdigan ee Guddiga u soo gudbisay warbixin kowaad oo dhammaystiran loogama baahna in warbixinta xigta ee loo soo gudbiyay si waafaqsan faqradda 1 (a) ee qodobkan, ay ku soo celiso macluumaadkii asaasiga ahaa ee ku jiray warbixintii hore.

Qodobka 44aad

Farriimo

1. Guddigu wuxuu farriin ku saabsan arrimaha uu ka hadlayo Axdigani ka heli karaa qof kasta, koox kasta ama hay'ad kasta oo aan dowli ahayn uu aqoonsan yahay
Ururka Midnimada Afrika, ama ay aqoonsan tahay Dawlad xubin ka ah Axdigan ama Qaramada Midoobay.
2. Farriin kasta oo Guddiga soo gaara wuxuu muujinayaa cinwaanka iyo magaca qofka qoray waxaana loola dhaqmayaa si qarsoodi ah.

Qodobka 45aad

Baaritaanada Guddiga

1. Guddigu, wuxuu adeegsan karaa, hanaan kasta oo ku habboon si uu u baaro arrin kasta oo hoos timaada baaxadda Axdigan, waxay ka codsan karaan Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan xog la xiriira hirgalinta Axdiga waxayna sidoo kale adeegsan karaan waddo kasta oo habboon marka ay baarayaan tallaabooyinka ay meel-marisay Dawladda Xubinta ah si ay hirgaliso Axdigan.
2. Guddigu wuxuu labadii sanaba hal mar u gudbinayaa kulanka Caadiga ah ee Golaha Madaxweyneyaasha iyo Madax Xukumadaha warbixin ku saabsan howlaha Guddiga iyo wixii xiriir ah ee u dhacay si waafaqsan qodob [44^{aad}] ee Axdigan.
3. Guddigu wuxuu daabacayaa warbixintiisa kaddib markuu ka hubiyo Golaha Madaxweyneyaasha iyo Madaxda Xukuumadaha.
4. Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan waxay warbixinnada ka dhigayaan kuwo ay heli karaan dadweynaha ku nool dalalkooda.

CUTUB AFARAAD

QODOBBO QUBANE AH

Qodobka 46aad

Ilaha Qalin-daarashada

Guddiga wuxuu ka qalin-daaranayaa Shuruucda Caalamiga ah ee ku saabsan Xuquuqda Aadanaha, gaar ahaan qodobbada Axdiga Afrika ee xuquuqda aadanaha iyo Xuquuqda Ummadaha, Axdiga Ururka Midnimada Afrika, Baaqa Caalamiga ah ee Xuquuqda Aadanaha, Mucaahadada Caalamiga ah ee Xuquuqda Carruurta iyo xeerarka kale ee ay meelmariyeen Qaramada Midoobay iyo dalalka Afrikaanka ah ee ku saabsan xuquuqda aadanaha, iyo qiyamka iyo hidaha Afrika.

Qodobka 47aad

Saxiixa, Ansixinta iyo U-Hoggaansanaanta

- 1) Axdigan wuxuu u furan yahay saxiixa dhammaan Dawlada xubnaha ka ah Ururka Midnimada Afrika.
- 2) Axdigan wuxuu uga baahan yahay ansixin iyo u-hoggaansamidda Dawladaha Xubnaha ka ah Ururka Midnimada Afrika. Dukumiintiyada ansixinta iyo uhoggaansamidda waxaa loo dhiibi doonaa Xoghaya Guud ee Ururka Midnimada Afrika.
- 3) Axdigan wuxuu ku dhaqan-galayaa 30 cisho gudohood ka-dib marka Xoghayaha Guud ee Ururka Midnimada Afrika uu gudoomo dukumiintiyada ansixinta iyo uhoggaansamidda ee 15 Dawladood oo xubin ka ah Ururka Midnimada Afrika.

Qodobka 48aad

Wax-ka-badalka iyo Dib-u-eegista Axdiga

- 1) Axdigan waxaa lagu samayn karaa wax-ka-badalid ama dib-u-eegis haddii Dawlad Xubin ka ah Axdigan ay codsi qoraal ah oo arrintaas ku saabsan ay u soo-gudbiso Xoghayaha Guud ee Ururka Midnimada Afrika, iyadoo shardigu yahay inaan waxka-badalka la soo-jeediyay loo-gudbin Golaha Madaxweyneyaasha iyo Madaxda Xukuumadaha si ay uga hubiyaan illaa dhammaan Dawladaha Xubnaha ka ah Axdigan ogaysiis buuxa laga siinayo, Guddiguna uu ka dhiibanayo fikirkiisa ku aadan wax-ka-badalka.
- 2) Wax-ka-badalka waxaa lagu ansixinayaa cod aqlabiyad hal dheeri ah oo ay u qaadayaan Dawladaha Xubnaha ka ah.

Wax-ka-badalka 1

Shirka Guud ee Madaxweyneyaasha Dawladaha iyo Madaxda Xukuumadaha ee Ururka Midnimada Afrika Go'aankiisii shirweynaha /AU/Dis.548 (XXIV) wuxuu sida soo socota u ansaxiyay wax-ka-baddel lagu sameeyay Qodobka 37aad (1) Axdiga Afrika ee Xuquuqda iyo baraaraha Carruurta:

Xubnaha Guddiga waxaa la dooranayaa muddo xileed shan sano ah, waxaanna dib loo dooran karaa hal mar oo kaliya. Ha yeeshee, muddo xilkeedka afar xubnood oo kamid ah Guddiga la doortay doorashadii hore wuxuu dhacayaa labo sano kaddib halka muddo xilkeedka afarta kale uu dhacayo afar sano kaddib.

Wax -ka-beddelka wuxuu dhaqan-galay markii la meel- mariyay